LADISLAV ŠPAČEK

malá kniha etikety pro manažery

MLADÁ FRONTA

© Ladislav Špaček, 2010
© Cover photo Jaroslav Fišer, 2010

LADISLAV ŠPAČEK

malá kniha etikety pro manažery

MLADÁ FRONTA

NIKDY NEMÁME DRUHOU ŠANCI UDĚLAT PRVNÍ DOJEM

Možná je to nespravedlivé, ale nedá se nic dělat; od okamžiku, kdy se člověk poprvé oblékl, byl posuzován podle toho, co má na sobě. Šaty dělají člověka, to platí pro business příležitosti a společenský život dvojnásob. Němci mají přísloví: „Když přicházíš, všichni tě posuzují podle toho, jak vypadáš, když odcházíš, všichni tě posuzují podle toho, jak ses choval.“ Náš oděv vytváří onen pověstný první dojem, který mnohdy rozhoduje o úspěchu či neúspěchu naší návštěvy.

Pamatujme si, že nikdy nemáme druhou šanci udělat první dojem. První dojem vytváříme gesty, hlasem, výrazem očí, úsměvem a především oblečením. Náš oděv prozradí vkus, sociální roli, společenskou úroveň, zařazujeme se jím do společenské normy, nebo se z ní naopak vyřazujeme. Často později zjistíme, že jsme příchozímu křivdili, že ten bezdomovec, který vstoupil do naší kanceláře, je vlastně velmi schopný odborník, ba i milý člověk, ale už je pozdě. Jakási stopa v našem vnímání už zůstane. I když se tomuto zobecňování na základě vnějšího dojmu budeme bránit, podvědomě bude stále pracovat.

Řekli bychom, že jsou prostředí, kde na tom, co má člověk na sobě, nezáleží, ale přesvědčíme se snadno, že na tom záleží prakticky všude. I oblečení pro volný čas musí být v souladu s prostředím, kde budeme volný čas trávit. Jinak oblečeni půjdeme do kina, jinak na večírek, jinak na večeři do noblesní restaurace, jinak na mejdan

ke kamarádům. Oblečení má tu vlastnost, že nás přesně definuje v různých prostředích a dokáže demonstrovat náš vkus a smysl pro žánr situace, ve které jsme se ocitli. V dobré restauraci budeme sedět v saku, na fotbal půjdeme v tričku – pokud bychom to udělali naopak, vypovídalo by to hodně o naší (ne)schopnosti přizpůsobit se prostředí, což je jedno z kritérií sociální inteligence. Ani na dovolené nemáme klid, přemýšlíme, co si obléci na večeři v hotelu (posuzujeme jeho úroveň, všímáme si, v čem chodí ostatní hosté), v čem jít do města (bereme v úvahu rozdíly mezi naší kulturou a tradicemi exotické země, kde trávíme dovolenou), jdeme-li na pláž, řešíme, jaké plavky či plážový úbor budou nejvhodnější (jak konzervativní je prostředí dotyčné země, jak zapadnu, nebo naopak vyniknu mezi kamarádkami).

Tato kniha má poradit manažerům, úředníkům, studentům, ale nejen jim, jak se nejvhodněji obléci pro různé společenské a pracovní příležitosti, ale také jak se na nich chovat, jaká pravidla bychom měli dodržovat, abychom byli úspěšní, ve společnosti oblíbení, v obchodním jednání vážení.

Často nemáme ani příležitost projevit své výjimečné znalosti nebo schopnosti, protože druhou stranu odradíme svou neohrabaností, až neomaleností, chybami ve společenském vystupování, nevhodným oblečením. Pak se nám lidé vyhýbají, nezvou nás na své akce, vybírají si příjemnější společníky, než jsme my. Máme-li v popisu práce kontakty s klienty nebo dodavateli, získávání lidí pro naše projekty, přesvědčování o výhodách našich produktů, reprezentaci úřadu nebo firmy, pak budeme profesně neúspěšní. Vystříháme-li se chyb a

budeme-li respektovat společenská pravidla, budeme vyhledávanými společníky. Budeme úspěšní v byznysu, v osobním i společenském životě, to je velká hodnota. *„Slušnost nic nestojí, ale může přinést velké zisky jak jednotlivci, tak firmě," prohlásil americký milionář B. C. Forbes.*

1/ ŠATY DĚLAJÍ ČLOVĚKA

OVERDRESSED – UNDERDRESSED

Oblečení vybíráme podle příležitosti: slavnostní oblečení pro společenské příležitosti (formal dress, black tie), pro denní nošení do práce (business dress) a pro neformální příležitosti a volný čas (casual dress). Jdeme-li na společenskou akci, musíme vědět, jaká je její úroveň, protože podle toho volíme stupeň slavnostního oblečení. *Obvykle hostitel na pozvánce uvede tak zvaný dress code, tedy pokyn, jak se obléci, abychom nevybočovali z normy. Často se tento pokyn uvádí jen pro muže a žena se mu přizpůsobuje, aby společně vytvořili souladný pár.* Určit oblečení muži je totiž poměrně jednoduché, existuje jen několik málo standardů, kdežto určit oblečení ženě je obtížnější, protože žena má desítky možností, jak vyjádřit společenskou rovinu setkání. Jestliže hostitel uvede na pozvánce, že muž má přijít v černém obleku a my máme doma smoking, nesmí nás ani napadnout, abychom se blýskli v tom nejlepším, co máme. Jakékoli vybočení z normy je chyba, ať už jsme „overdressed“ (oblečeni ve vyšší společenské rovině), nebo „underdressed“ (oblečeni v nižší rovině, než předepsal hostitel).

Summit hlav států v Helsinkách počátkem devadesátých let. Prezident Havel vstupuje do sálu, kde začíná závěrečná recepce. V sále stojí 50 hlav států v černých oblecích, jen náš prezident a pár číšníků mají smoking. Většinu recepce strávil prezident na toaletě, nervózně

kouřil, díval se na hodinky a čekal, až ta trýzeň skončí.
Večeře s mexickým prezidentem na Pražském hradě o deset let později. V předsálí Španělského sálu probíhá aperitiv, 80 hostů očekává příchod prezidenta, všichni muži mají smoking. Dveře se otevírají a do sálu jednou nohou vstupuje prezident Havel v černém obleku. Stačí jediný pohled (a vzpomínka na Helsinky), noha se vrací a dveře se zavírají. Za dvacet minut vstupuje do sálu prezident ve smokingu.

Nejsme si všichni rovni

Mimořádnou volnost mají v těchto pravidlech umělci – herci, výtvarníci, hudebníci. Jejich sociální role jim přikazuje vymykat se průměru, a tak jak na sebe poutají pozornost svým dílem, obvykle ji poutají i svým zevnějškem. Jejich osobnost odráží jejich často nekonvenční tvorbu, proto jim promineme roztodivné kreace, ve kterých vyrážejí do společnosti. Pohled na svět by byl šedý a jednotvárný, kdybychom nepřipustili výjimky pro bohémy a celebrity, ostatně tak tomu bylo vždy. Karel Hynek Mácha šokoval Pražany svým šarlatovým dlouhým pláštěm, George Sandová nosívala pánské oblečení a kouřila dýmku. Na politika nebo manažera máme ovšem přísnější požadavky. Konzervativním pojetím slavnostního oblečení rozhodně nic nezkazíme.

Dodržení určité roviny oblečení neznamená, že nemůžeme dát průchod osobitosti ve svém odívání; zvláště ženy mají nekonečné množství variant, jak naplnit očekávaný dress code. I muži, jakkoli jejich možnosti jsou mnohem menší než u žen, mohou překvapit

zajímavým střihem, materiálem či vzorkem obleku, kravatou nebo doplňky.

Nicméně pokud jde o oblečení do zaměstnání, tam se žádná kreativita neočekává. V Americe je firemní dress code symbolem loajality: „Přizpůsobil jsem se, patřím k týmu.“ V osobním životě a společenských aktivitách můžeme, ba měli bychom projevit svou individualitu.

A to nejdůležitější

Pozoruje to na sobě každý: jakmile se oblékneme do určitého druhu oblečení, přizpůsobíme se mu i svým chováním. Žena kráčí jinak v džínách a jinak ve velké večerní, jinak sedí, volí jiná gesta. Oblečení je sice vnějškový prvek, ale velmi rychle ovládne i naše vnitřní ustrojení a vyladí naše chování do souladu s vnějším image.

Tak, jsme perfektně oblečeni, poslední kontrola: Uzel na kravatě drží? Punčochy v pořádku? Kapesník, hřeben, vizitky, drobné na šatnu? Na něco jsme přece jen zapomněli – na osobnost. *Perfektní oblečení se sladěnými doplňky je jen předpoklad k tomu, abychom ve společnosti zaujali. Pokud se v dokonalém kostýmu nebo v drahém večerním obleku neskrývá osobnost, je veškerá naše námaha marná.* Pozná se to už při vstupu do sálu, při představování, pohledu, úsměvu, při konverzaci. Společnost rychle pozná, kdo je sterilní kráska z reklamy a kdo je osobnost, se kterou je užitečné trávit čas.

Oblek

Základním oblečením muže do společnosti je oblek. To není tak samozřejmé konstatování, jak se nám dnes zdá, protože do třicátých let 20. století byly za společenské pánské úbory považovány frak a žaket, případně stresemann. *Oblek se skládá z kalhot a saka, případně ještě z vesty, ze stejného materiálu a stejného vzoru.*

S postupujícím komfortem v kancelářích a ve společenských prostorách vesta už od padesátých let minulého století pozvolna z pánského šatníku mizí. Přesto není nutné se jí vzdávat, představuje totiž jeden z mála prvků, kterými můžeme jinak stereotypní pánský oblek oživit. Je škoda, že vesty postihl osud „vymírajícího druhu“, protože vesta tvořila jakýsi vyšší stupeň jednořadového obleku, pozvedávala ho do „vyšší třídy“, umožňovala rozšířit jinak velmi úzké portfolio pánského společenského oblečení. Ale jestliže ji muži v posledních letech přestávají nosit, nedá se s tím nic dělat, vývojové trendy určují uživatelé a módní návrháři.

Konzervativní, nebo elegantní?

Oblek má sice přesně definované součásti, ale záleží na jeho materiálu a střihu, zda je stroze formální, ležérní nebo sportovní. Kolébkou klasických obleků je Anglie. Až do druhé světové války udávala styl britská móda, ten byl spíše konzervativní než elegantní. Od

poloviny 20. století se v pánské módě prosadili Italové; jejich styl vnesl do pánské módy svěží eleganci – od uniformního vzhledu britského gentlemana přešla Evropa k osobitosti v oblékání. Změny doznaly i materiály: těžiště se přesunulo od těžkých vlněných černých nebo tmavomodrých obleků pro nevlídné britské počasí k lehkým měkkým látkám v bohatém sortimentu vzorů a odstínů.

Dnes se obleky šijí ze směsových materiálů, u kterých upřednostňujeme lehkost, nemačkavou úpravu a trvanlivost. Šijí se dokonce i lehké letní obleky z čisté vlny, mohéru nebo hedvábí, jsou jen částečně vypodšívkované a překvapují svou lehkostí a vzdušností. Obleky a saka z rostlinných vláken, lnu a bavlny, se příliš mačkají, ale mají také svou eleganci. Nehodí se však jako společenské oděvy, protože v nich vypadáme příliš ležérně, až neupraveně.

Občas spatříme elegána v novém obleku s našitým firemním štítkem na rukávu saka. Výrobce má pochopitelně zájem o co největší reklamu své značky, ale pokud nám za to nezaplatí, není důvod sloužit mu jako nosič reklamy. Jakmile je sako naše, štítek odpáráme.

Na tradiční červencový společný oběd „na závěr sezony“ před odjezdem na dovolenou byl pozván na Hrad i Pavel Tigrid, přítel a občasný konzultant prezidenta Havla. Venku bylo vedro, a tak přišel v lehkém nepodšitém světlém saku s modrým proužkem. „Takové sako jsem si vždycky přál,“ závistivě vzdychl prezident. Tigrid bleskově sako svlékl a podal Václavu Havlovi. „Je Vaše, pane prezidente.“ „To si přece nemohu vzít,“ překvapeně koktal prezident, ale to už měl sako v ruce a zkoušel si ho, jak mu padne. Padlo skvěle. Pavel

Tigrid šel domů v košili.

Za klasické barvy považujeme černou, všechny odstíny šedé a tmavomodrou. Obleky hnědé nebo zelené nepatří do kategorie společenských, a máme-li v těchto barvách zálibu, nosíme je jen přes den. Totéž platí o dalších barvách, například béžové nebo safari, které jsou vhodné pro sportovní obleky, tomu ovšem musí odpovídat i jejich střih.

Během dne je vhodný šedý oblek v jakémkoli odstínu. Světle šedý oblek nazýváme též vycházkový nebo odpolední, z toho vyplývá, že ho odkládáme po 18. hodině a nahrazujeme ho tmavým oblekem.

Na pohřeb belgického krále Badouina v srpnu 1993 předepsal protokol královského dvora středně šedý oblek. Pohřeb se konal během dne. Světle šedý se na smuteční obřad nehodí, tmavě šedý by se už mohl blížit černému, večernímu obleku.

Večer nosíme jen oblek černý nebo tmavomodrý. Nápadnější vzory, zřetelné proužky nebo kárované varianty, nosíme přes den, večer je vzorek nenápadný, spíš tušený, pokud vůbec zvolíme oblek se vzorkem. Večernímu stylu nejlépe odpovídá tak zvaný vlasový proužek, nenápadná bílá nit na tmavém podkladu. Pokud máme vzorovaný oblek, volíme pečlivě kravatu, aby se vzorky vzájemně doplňovaly.

Jednořadový, nebo dvouřadový?

Oblek můžeme mít jednořadový nebo dvouřadový. Není mezi nimi společenský rozdíl, každý z nich má ovšem své výhody a nevýhody. Výhodou dvouřadového obleku je, že přední díly saka jsou tak široké, že dokonale „zabalí“ i tělo s větším břichem, tím spíš, že dvouřadový oblek se zapíná na obou stranách: pravá přednice na vnitřní knoflík a levá na vnější zapínání. Dvouřadový oblek má navíc sevřenější klopy, takže pevně ukrývá celé tělo. Je obtížné si ho ve společnosti rozepnout, protože oba přední díly pak „plavou“. Tyto výhody jsou pro většinu mužů spíše nevýhodami, protože omezují jejich pohodlí, proto se dvouřadový oblek stává spíše vzácností a je považován za konzervativnější než jednořadový.

Sako u dvouřadového obleku musí být vždy zapnuté. U jednořadového obleku máme větší volnost; sako můžeme mít rozepnuté, když hovoříme s kolegy, v běžném pracovním kontaktu a samozřejmě když usedneme. *Zapneme si ho vždy, když se představujeme, podáváme někomu ruku, vystupujeme na pódium, pronášíme přípitek nebo proslov, uvádíme hosty a podobně, tedy v jakékoli exponované společenské situaci, kdy je na nás upřena pozornost.* Spodní knoflík necháváme rozepnutý; má-li tedy sako tři knoflíky, zapínáme první dva odshora (tradice říká, že muž musel mít rozepnutý spodní knoflík, aby mohl pohotově tasit kord, ale důvod je prozaičtější: u spodního knoflíku se už fazona saka rozbíhá a knoflík by ji nepřirozeně stahoval). U vesty můžeme ponechat poslední knoflíček rozepnutý, protože vestu při usednutí nerozepínáme.

Máme-li vestu, můžeme mít sako rozepnuté častěji než u saka bez vesty, ale i tak si ho raději zapneme, jsme-li středem pozornosti.